

omleden, časninarski, površen. Čampa pa po notranjsko poje. In to je največja vrednota te idilične povesti, zaradi česar je »Mlin v grapi« tudi branja vredna novost.

Tone Glavan.

Joža Herfort: Zelena bratovščina. Založba Pastir. Ljubljana 1940.

Ena in dvajset lovskih zgodbic v okusno opremljeni izdaji. Z veseljem vzamem v roke skoraj vsako lovsko knjigo, saj zbudi v človeku mnogo lepih spominov in razgiblje vso notranjost s košato in prekipevajočo življenjsko radostjo, ki kipi iz tesne povezanosti z naravo. Človek si res želi, da bi se umetnik kdaj res lotil obdelave lovskega življenja in nam dal knjigo življenjskega razkošja in volje do življenja. S tem pa nočem reči, da so Herfortove zgodbice slabe. Čisto srčkane so in precej lovsko diše, dasi jim manjka umetniške sile in pa poznavanje jezika.

Tone Čokan.

Ivan Prijatelj: Kulturna in politična zgodovina Slovencev. V. del. Mladoslovinci. Obdobje romantičnega realizma 1868—1881. Uredil Anton Ocvirk.

Peti del Prijateljeve Kulturne in politične zgodovine Slovencev od leta »pomladi narodov« dalje prinaša uvod in dve nadaljnji razpravi. Tudi uvod sam je prav za prav razprava, kakor je bila že pod naslovom Mladoslovinci in Mlada Evropa prvič objavljena v LZ 1924. Ta razprava sama obsega dva dela, in sicer govori Prijatelj najprej o novi periodizaciji naše književne zgodovine, nato pa podrobno označuje generacijo Mladoslovencev.

V prvem delu zavrača Prijatelj dosedanje nazive tega obdobja naše književne zgodovine, Kleinmayrjev naziv tretja doba, ker ne pove ničesar stvarnega, Sketov naziv »doba narodne prosvete«, ker je pretesen, Glaserjevo poimenovanje »Bleiveisova doba«, ker je preobširen in imenovan po možu, ki v tej dobi ni bil več vodilna osebnost, pa tudi Grafenauerjev naziv »doba narodnega prebujenja«, ker je narodno prebujenje trajalo že od Pohlina dalje, a se končalo šele z zedinjenjem 1918. Odloči se za nova naziva »doba Staroslovencev« in »doba Mladoslovencev«; ta naziva sta bila po prvi objavi pričujoče razprave že splošno sprejeta med našimi književnimi zgodovinarji. Pripomnil bi le to, da bi ta del uvoda o periodizaciji naše književne zgodovine vsekakor bolj spadal v prvi del, na uvodno mesto »staroslovenske dobe«, in ne šele v peti del, in to kljub temu, da bi bilo treba uvod sam ločiti v dva dela.

V drugem delu uvodne razprave pa Prijatelj naše Mladoslovence podrobno označi, kako so izšli idejno in kulturno iz romantike, iz narodnega prebujenja, iz Mlade Evrope, Mlade Anglije, Mlade Nemčije, Mlade Italije, Mlade Poljske, posebno pa še iz Mlade Češke. Kot taki so bili naši Mladoslovinci narodno silno zavedni, vseskozi pristaši načelne narodne politike, ne pa oportunistične kakor naša staroslovenska generacija, dalje so bili sinovi nemškega meščanskega liberalizma in svobodomiselstva, v političnem pogledu nekaki skriti republikanci, zanemarjali pa so socialno vprašanje, zlasti visoko pa so dvignili estetske poglede na naše leposlovje in prešli iz romantike v realizem.

Prva razprava za uvodom nosi naslov »Slovensko, slovansko in južnoslovansko vprašanje pri Slovencih na prelomu šestdesetih in sedemdesetih let«. Tudi ta razprava je samo ponatis iz RDHV IV. iz leta 1928. V nji razpravlja Prijatelj o treh glavnih smereh v slovanskih vprašanjih med Slovenci v tisti

dobi, katerih prvo je zastopal Levstik, ki se je že v svojem listu Naprej 1863 izrekel proti romantičnim utopijam vseslovanstva in se izrekel za politično in državno edinstvo južnih Slovanov. Drugo smer so zastopali naši dunajski akademiki, naši Mladoslavenci, a so se ločili v dve smeri: v rusofilsko smer s Celestinom in v južnoslovansko smer s Slovenskim narodom in njegovim urednikom Tomšičem. Tretjo smer pa so zastopali Staroslovenci in so se v tej dobi izrekli za Zedinjeno Slovenijo v federativno urejeni Avstriji. Obe zadnji smeri pa sta se združili na temelju Jugoslavije kot federativnem delu Avstrije ob znamenitem južnoslovanskem kongresu 1. decembra 1870 v Ljubljani.

Druga glavna razprava v pričujočem zvezku pa nosi naslov »Vloga omladine v prvem obdobju mladoslovenskega gibanja«. Ta razprava je v marsičem nadaljevanje in dopolnilo prejšnji. Tudi ta je že bila objavljena v LZ 1924. V nji govori Prijatelj posebej o naših dunajskih akademikih in njihovem delu v tem obdobju. Podrobno obravnava kulturno in politično delo naših Vajevcev, zlasti Valentina Zarnika, potem pa nove generacije v zvezi z Jurčičem, Stritarjem in Levcem. Na drobno obravnava njihovo delo v društvih Slovenija, Sava, Velebit, Jug in v Literarnem društvu, razpravlja o njihovih spomenicah in proslavah našega Prešerna. Vse njihovo delo se strne v višek prvega dijaškega akademskega shoda 1868 in drugega naslednje leto. Vloga akademske mladine je bila potemtakem silno pomembna, saj so v slovensko kulturno in politično življenje prinesli povsem nove poglede, namreč širše evropske vidike v naše književno in splošno kulturno ter politično življenje.

Na splošno bi k petemu zvezku Prijateljeve Kulturne in politične zgodovine Slovencev pripomnili tele tri stvari:

Prvič. Pričujoči zvezek je v bistvu drugače pisan in sestavljen od prvih zvezkov. Tamkaj je bilo zaradi sintetične sestave mogoče govoriti o povsem novem strnjenem primeru pisanja naše književne in splošno kulturne zgodovine od »leta pomladi narodov« naprej, to je naše novejšje dobe. Tu pa je tisto delo povsem prekinjeno in imamo pred seboj le posamezne analitične razprave iz tega obdobja, in po vrhu še razprave, ki so samo ponatisi. Pričujoči zvezek potemtakem prav za prav ne pomeni nadaljevanja sintetično pisane Prijateljeve Kulturne in politične zgodovine Slovencev. Res je sicer, da je Prijatelj sam na ta način tudi predaval slovenistiko na univerzi, vendar bi bilo zaradi enotnosti dela treba stvar tako preurediti, da bi imeli povsem organsko nadaljevanje prvotne zasnove. To bi bila naloga urednikova!

Drugič. O nekaki razdelitvi Prijateljevih razprav govori že zgornja naša opomba, da bi bilo treba zaradi soglasja z začetkom Prijateljeve zgodovine marsikatere oddelke zlasti iz pričujoče uvodne razprave postaviti na povsem druga mesta, čeprav bi jih pri tem med seboj ločili.

Tretjič. Kar se pa tiče razprav kot takih, jih je treba vsekakor oceniti kot zelo temeljite in obširne, glede na citate morda celo nekoliko preobširne — to je sicer že znan Prijatelj ev esejistični način pisanja —, a vendarle to obširnost opravičuje potreba, da imamo v skupni razpravi premnogo posnetkov takih virov, ki so od nas že časovno zelo oddaljeni ali pa krajevno malo dostopni, pa imamo sedaj zbrane na enem samem mestu. Kajti razprave v pričujočem zvezku temelje na neštetihi virih iz takratnega časopisja: slovenskega

in hrvaškega, na raznih spomenicah, na Kersnikovi zapuščini na Brdu, Levčevi zapuščini v ljubljanskem mestnem arhivu, Jurčičevi zapuščini istotam, Vošnjakovi zapuščini v narodnem muzeju v Ljubljani, na Skerličevih književno zgodovinskih razpravah in podobnem.

Sintetične Kulturne in politične zgodovine od 1848 dalje torej na ta način še ne bomo kmalu dobili, čeprav je to v začetku objavljanja Prijateljevih del kazalo.

Fr. Jesenovec.

F. Šturm: Francosko-slovenski slovar. 3.—5. zvezek. Audinos—Chartrier.

V teh petih zvezkih, ki so že na knjižnem trgu, je, če računam po Larousseu ali po Pretnarju, izšla nekako ena šestina francoskega besednega zaklada, kar pač izpričuje dovolj jasno, kako veliko delo dobivamo s tem slovarjem. Zdi se mi pa, da se pomena tega slovarja za našo kulturo še vedno nismo prav zavedeli.

Da bi se seznanil z mnenjem sestavljalca samega, gospoda profesorja dr. Šturma, sem se napotil k njemu. In izrazil se mi je nekako takole: »Delam, kot vidite — miza in police so obložene s slovarji vseh vrst — po največjih in najboljših francoskih in nemških virih; v mnogočem mi služijo lastni zapiski. Največja težava je s tehničnimi izrazi, ker jih pri nas še nimamo. V takšnih primerih mi pomagajo naši najboljši strokovnjaki, da napravimo ustrezajoč izraz; če ga ne dobimo, ga pa opišemo. Vedno mi stoji ljubeznivo ob strani gospod dr. Breznik. Paziti pa moram, da ne postane slovar preobširen, in zato izločim vse nebitveno kakor tudi zastarele, dolgo nerabljene oblike in vsem znane mednarodne izraze. Frazo poskušam sloveniti s frazo. Če pa bi hotel izčrpati ves francoski besedni zaklad, bi mi delo naraslo na 50 zvezkov; tako pa jih bo okrog dvajset. Rad bi, da bi bil slovar čim popolnejši, a ne preobremenjen.

Vem, da se nekateri boje, da bo slovar opešal zaradi finančnih težav in gledajo zato nanj zelo skeptično. Jaz se tega ne bojim, ker se delo samo krije. Krije se pa zaradi dijaške izdaje, ki je nekoliko slabše opremljena in stane zvezek samo 18 din in še to plačujejo dijaki v obrokih po 6 din. Dijakovnaročnikov je okoli 2000 in zaradi njih je delu zagotovljeno redno izhajanje. Delo pa je znano še zunaj naših meja, tako je n. pr. zadnjič naročila neka dunajska knjigarna tri izvode. Moja edina skrb sedaj je, da slovar izhaja redno ob napovedanih rokih, ker tudi politične motnje in spremembe v našem učnem načrtu ne bodo na izid celotnega dela preveč vplivali.«

Toliko sedaj samo kot poročilo o izhajanju tega velikega slovarja, ker za stvarno ocenjevanje dela po teh petih zvezkih še ni prišel čas. Toliko pa nam že kažejo ti zvezki, da bo slovar, če bo ostal na tej višini — in o tem niti najmanj ne dvomim — tudi najbolj črnogleda kritika morala priznati kot odličen. Le s tiskom se ne morem sprijazniti popolnoma. Zakaj niso vzeli nekoliko manjših črk. Sicer pa to nikakor ni važno. Tone Čokan.

Razlike izmedju hrvatskoga i srpskoga književnog jezika. Napisala dr. Petar Guberina i dr. Kruno Krstić. Izdala Matica Hrvatska. Zagreb 1940.

Pričujoča lingvistična razprava o hrvaškem književnem jeziku vsebuje v glavnem dva dela; v prvem dokazujeta pisatelja, zakaj utegnemo govoriti o posebnem hrvaškem književnem jeziku in ga ločiti od srbkega knjižnega